

BAMBLE KOMMUNE
Postboks 80
3993 LANGESUND

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

Sak/dok.: 08/00176-121

11.09.2024

Ark.: 326.12

Vedtak i navnesak 2019/281, Mørke kjerra, Rugtvedt/Rugtveit/Rugtvet i Bamble kommune

Statens kartverk har i dag gjort vedtak om skrivemåten av flere stedsnavn i Bamble kommune slik det framgår av den vedlagte lista.

Vedtaket er gjort med hjemmel i § 7 tredje ledd i lov om stadnamn.

Bakgrunn

Navnesaken ble tatt opp av Språkrådet i forbindelse med navnsetting av konstruksjoner langs ny E18 i Telemark, jf. brev av 06.02.2019. Navnesaken ble reist for å avklare rett skrivemåte for offentlig bruk.

Kartverket sendte saken til uttalelse og kunngjøring i Bamble kommune i brev datert 16.08.2019, i tråd med § 8 i loven.

I brev datert 09.05.2023 har kommunen sendt de lokale uttalelsene til Språkrådet, og i brev av 05.07.2023 har Språkrådet gitt sine tilrådinger. I brev av 19.07.2024 har Språkrådet også gitt tilrådinger for skrivemåten av navna på to anlegg langs ny E18 mellom Porsgrunn og Bamble, et vegkryss og en bru, se den vedlagte navnelista. Begge tilrådingene fra Språkrådet er vedlagt dette brevet.

I vårt brev av 16.08.2019 tok vi med i saken svært mange bruk som har bruksnavn i matrikkelen som inkluderer skrivemåten *Rugtvedt*. Veldig mange av disse brukene er eiendommer som er relativt nylig opprettet; alle for under 60 år siden. Videre har disse brukene navn som *Rugtvedttomta II*, *Rugtvedt 91 B*, *Rugtvedt trafo* o.l. Disse bruksnavna framstår ikke som reelle, nedarva stedsnavn. De var heller ikke registrert i Sentralt stedsnavnregister (SSR). Når vi nå har gjort vedtak, har vi derfor utelatt disse bruksnavna fra saken. Vi beklager merarbeidet det har medført for Bamble kommune og Språkrådet at disse navna var med i saken.

Rettslig grunnlag

Når skrivemåten av et stedsnavn skal fastsettes for offentlig bruk, er hovedregelen at det skal tas utgangspunkt i den nedarva lokale uttalen av navnet. Skrivemåten skal følge gjeldende

■ www.kartverket.no

rettskrivingsprinsipper for norsk, jf. § 4 første ledd i loven. Skrivemåten skal være praktisk og ikke skygge for meningsinnholdet i navnet, jf. § 1 første ledd.

Statlige organ velger navn på statlige anlegg. Kartverket vedtar skrivemåten, jf. lov om stadnamn § 7. Stedsnavn som inngår i navn på konstruksjoner, får samme skrivemåte som primærnavnet, jf. § 4 tredje ledd i loven. Sammensetningsformen må også følge andre sammensetninger med samme primærnavn.

I utfyllende reglar om skrivemåten av norske stadnamn er det mer detaljerte bestemmelser om hvordan stedsnavn skal normeres.

I tillegg må det tas hensyn til normeringspraksisen i området og skrifttradisjonen for navnet saken gjelder, og hva som er registrert i SSR fra før. Lokale ønsker fra dem som har uttalerett, skal også spille inn. Det skal legges særlig vekt på ønsket til eieren når saken gjelder bruksnavn, og skrivemåten som eieren ønsker, ligger innenfor regelverket.

Skrivemåten av slektsnavn skal ikke påvirke skrivemåten av stedsnavn. Vedtak som gjelder skrivemåten av stedsnavn, får heller ikke følger for skrivemåten av slektsnavn.

Rugtvedt/Rugtveit/Rugtvedt:

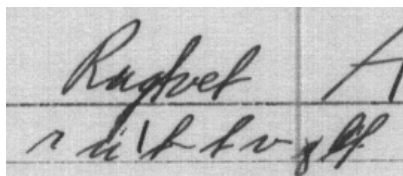
Uttale og skrifttradisjon

Se også den vedlagte lista.

Norske Gaardnavne har oppslagsformen *Rugtvet* og uttalen *ru`ttvett*, og har merknaden: «Rugpveit; af rugr, Rug, og pveit f. (...)».

Bustadnamnarkivet har oppslagsformen *Rugtveit* og uttalen *rut`tvett*.

Heradsregisteret har oppslagsformen *Rugtvet*, og uttaleopplysninger som vanskelig å lese, men viser en uttale med kort vokal i sisteleddet:

Rugtvet på rektangelkart fra 1893, 1910, 1925, 1934, 1950, 1958, på Norge 1:50 000 fra 1952, 1992, 1993, og i 1886-matrikkelen og 1905-matrikkelen (med anmerkningen «Ogsaa skr. Rougtvet» i begge matriklene).

Rugtveit på Norge 1:50 000 fra 1970.

Rugtvedt på økonomisk kartverk fra 1964, på Norge 1:50 000 fra 2004 og 2010 og i matrikelutkastet 1950.

Høringssvar og tilråding

Bamble kommune skriver at de «ser det som viktig at skrivemåten *Rugtvedt*, *Rugtvedt* skole og *Rugtvedtmyra* blir rett skrivemåte».

Arne Henry Fjeldseth, eier av bruk 21/211, ønsker skrivemåten *Rugtvedt*. Han skriver at denne skrivemåten er i praksis med det som er benyttet i de 51 årene han har bodd i området, og viser til blant annet Rugtvedt skole, Rugtvedtmyra og eksisterende skilting.

Arne Magne Olsen skriver: «(...) min mening er at vi fortsetter med Rugtvedt som navn».

Gunn Jorunn Røsnes, fester av bruk 21/172, ønsker skrivemåten *Rugtvedt*.

Inger Lekman Skaanevik ønsker *Rugtvedt* og *Rugtvedtmyra*.

Lars Kristian Rugtvedt, eier av bruk 21/5 mfl., ønsker skrivemåten *Rugtvedt*, og viser til mange eksempler på skrivemåter av navnet. Han skriver at det siden midten av 1800-tallet har vært en overgang fra skrivemåten *Rugtvæt* til skrivemåten *Rugtvedt*.

Lene K. Borlaug skriver: «Det bør hete Rugtvedt som det gjør, ikke Rugtveit.»

Marianne og Ronny Ervik mener skrivemåten *Rugtvedt* er best, og viser til denne skrivemåten av navnet i alle sammensetningsformene.

Rugtvedt Eiendom AS, eier av bruk 21/42, ved Runar Rugtvedt, skriver blant annet: «Rugtvedt har i lang tid blitt stavet som RUGTVEDT. Dette er den stavemåten som i "moderne" tid, alltid har blitt benyttet både som gårdsnavn, stedsnavn og familienavn. Rugtvedt familiene har stavet navnet slik helt siden 1600 -tallet Det er ikke ønskelig å evt. endre dette til RUGTVEIT. Dette er en stavelse som aldri, meg bekjent har blitt benyttet for Rugtvedtgårdene, Nordre, Søndre, Østre og Nedre.»

Språkrådet tilrår skrivemåten **Rugtvet** i brev datert 05.07.2023. Språkrådet skriver at rettskrivingsformen *tveit* vil kunne medføre en endring i den lokale uttalen, og at navnet derfor enten bør skrives *Rugtvæt* eller *Rugtvedt*. De viser til hovedregelen i lov om stadnamn, § 4 første ledd: *Dersom ikkje anna er fastsett i denne lova, skal det ved fastsetjing av skrivemåten av stadnamn takast utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen. Skrivemåten skal følgje gjeldande rettskrivingsprinsipp [...], og unntaksregelen i § 4 andre ledd: Har skrivemåten vore lenge i bruk, og er vel kjend og innarbeidd, kan ein fråvike gjeldande rettskriving og rettskrivingsprinsipp.*

Språkrådet viser at det finnes argumenter for skrivemåten *-tvedt*. Det er et gjennomført ønske om skrivemåten *Rugtvedt* blant dem som har uttalt seg. Videre har denne skrivemåten lang tradisjon, og har vært den mest brukte skrivemåten de siste tiårene. Likevel, skriver Språkrådet, gir hverken opphavsformen eller de gjeldende rettskrivingsprinsippene grunnlag for skrivemåten *-tvedt*. Derimot er skrivemåten *-tvet*, der diftongen (*ei*) er byttet ut med en enkeltvokal (monoftong), i samsvar med rettskrivingsprinsippene.

Hele Språkrådets tilråding er vedlagt, og alle tilrådingene er inntatt i den vedlagte lista.

Kartverkets vurdering

Opprinnelsen til førsteleddet er sannsynligvis kornarten *rug*. Ifølge forskrift om stadnamn §1 første ledd skal stedsnavn som inneholder allment kjente ord eller navneledd som hovedregel skrives i samsvar med gjeldende rettskriving, altså *rug-* i dette tilfellet. En skrivemåte av førsteleddet i samsvar med uttalen ville videre ha skygget for meningsinnholdet i navnet, jf. lov om stadnamn § 1 første ledd.

Kartverket er enig med Språkrådet i at nynorskrettskrivingsformen av sisteleddet, *-tveit*, ikke er i samsvar med lokal uttale, og vil kunne endre uttalen av navnet. Alle kildene viser en nedarva lokal uttale med kort *e-*

lyd, og altså ikke diftong (*ei*-lyd). Spørsmålet i denne saken blir derfor om sisteleddet skal skrives *-tvet* eller *-tvedt*. Selv om de norske rettskrivingsprinsippene tilsier at kort vokallyd gjengis med dobbeltkonsonant etter vokalen i skrift, er det svært liten tradisjon for at det aktuelle navneleddet skrives med dobbeltkonsonant, *-tvett* (av 79 forekomster av dette navneleddet i Telemark med godkjent skrivemåte, er det én forekomst av skrivemåten *-tvett*). *Tvett* har dessuten en annen betydning i norsk rettskriving; 'vask'.

Tvedt vil indikere kort vokal, men den stumme *d*-en har ikke noe etymologisk grunnlag (som den har i *hund*, av norrønt *hundr*, der *d*-en opprinnelig ble uttalt). Det er heller ikke et ord i norsk rettskriving.

Forskriften § 1 fjerde ledd lister opp hvilke momenter som skal tillegges vekt når det vurderes å fastsette en skrivemåte som avviker fra gjeldende rettskriving og rettskrivingsprinsipper i henhold til loven § 4 andre ledd. Disse momentene er:

- a. om skrivemåten kan medverke til at meningsinnholdet i namnet ikkje kjem tydeleg fram
- b. om skrivemåten kan endre den nedervde lokale uttalen av namnet
- c. kor lang og dominerande tradisjon skrivemåten har på namneobjektet
- d. kor stor semje det er om skrivemåten lokalt
- e. om skrivemåten har tradisjon i det språket som namnesaka gjeld.

Det taler for skrivemåten *-tvedt* at det er et enstemmig lokalt ønske om denne skrivemåten, jf. bokstav d.

Bokstav a, b og e bør ikke tillegges veldig stor vekt i denne saken. Likevel vil skrivemåten *-tvet* bedre kommunisere navnets meningsinnhold da denne skrivemåten tilsvarer *tveit* med monoftong av *ei*, selv om meningsinnholdet til dette navneleddet nok er ukjent for de fleste.

Når det gjelder bokstav c har begge skrivemåtene sterk tradisjon i skrift. Skrivemåten *Rugtvvet* var dominerende i offentlig bruk fra 1880-åra til ca. 1950. Etter dette har skrivemåten *Rugtvvedt* vært mye brukt, men har ikke vært enerådende. Skrivemåten *Rugtvvet* ble brukt i hovedkartserien Norge 1:50 000 fram til 1993, se *Uttale og skrifttradisjon* ovenfor. I denne sammenhengen vil vi vise til særmerknaden til loven § 4 andre ledd i stortingsproposisjon 65 L (2018-2019): *Uttrykka «lenge i bruk» og «innarbeidd» skal forståast slik at det skal vere ein lang og dominerande skrifttradisjon for den eldre skrivemåten som er ønskt, helst på offentlege kart og i matriklar*. En kan altså ikke si at skrivemåten *Rugtvvedt* har en lang og dominerende skrifttradisjon.

Språkrådet viser til at Kartverket har vedtatt skrivemåten *-tvedt* i 30 stedsnavn, de fleste av disse på 90-tallet. Vi kan legge til at i de tilfellene der skrivemåten *-tvedt* ble vedtatt etter 1999 var dette i ett tilfelle en videreføring av en skrivemåte som var vedtatt på 90-tallet, og i øvrige tilfeller vedtak om eierfastsatte skrivemåter etter loven § 5 tredje ledd. Når Kartverket har gjort vedtak etter en navnefaglig vurdering de siste 25 årene har vi altså fastsatt skrivemåten *-tvet*.

Klagenemnda for stedsnavnsaker vedtok 19.08.2016 skrivemåten *Gultvet* for navnet på gard 11 i Ås kommune, etter at det var klaget på Kartverkets vedtak om denne skrivemåten. Klagerne ønsket skrivemåten *Gultvedt*. Klagenemnda la vekt på normeringspraksis, samt på navnets historiske opphav, hvorom de skrev: «Navneleddet *tveit* hadde i norrønt formen *þveit*, og den stumme *d*-en kan dermed ikke argumenteres for etymologisk». Det må nevnes at *Gultvet* har en mer dominerende skrifttradisjon enn *Rugtvvet*. Argumentet om navneleddets etymologi bærer for øvrig like stor vekt i begge tilfeller.

På denne bakgrunn mener Kartverket at det ikke er tilstrekkelig vektige grunner for å vedta skrivemåten *-tvedt*, med en stum *-d*, som ikke er i samsvar med norske rettskrivingsprinsipper, som ikke kan forklares

etymologisk, og som ikke har opphav i uttalen. Kartverket fastsetter skrivemåten **Rugtvæ** for navnet på gard 21.

Angående retningsordet *nordre*: Navnet til gard 21 har de siste årene vært registrert som *Nordre Rugtvedt* i SSR. Det ser ut som om at det er navnet til bruk 21/1, hentet fra økonomisk kartverk fra 1964, som feilaktig har blitt brukt som gardsnavn. Vi finner ikke retningsordet *nordre* brukt om gardsnavnet i noen kilder. Den fastsatte skrivemåten av gardsnavnet inkluderer derfor ikke dette retningsordet.

Mørke kjærra/Mørke kjerra/Mørkekjærra/Mørkekjerra:

Uttale og skrifttradisjon

Vi finner ikke nedtegna informasjon om nedarva lokal uttale av dette navnet.

Mørkekjerra på økonomisk kartverk av 1964.

Mørke kjærra på økonomisk kartverk av ukjent dato.

Høringssvar og tilråding

Arne Henry Fjeldseth skriver at han vil «foreslå Mørkekjerra i ett ord, det vil sammenfalle med lik bruk som for eksempel Svartorkjær litt lengre sør i området. Altså unngå orddeling».

Lene K. Borlaug ønsker skrivemåten *Mørke Kjærra*.

Marianne og Ronny Ervik ønsker skrivemåten *Mørkekjerra*.

Språkrådet tilrår skrivemåten **Mørke kjerra**. De har forhørt seg med en lokal grunneier, Ole Vidar Tinderholt, som har oppgitt en uttale med to hovedtrykk, og de viser til punkt 6 i *Utfyllende reglar om skrivemåten av norske stadnamn*, der det blant annet står at «[e]in bør nytte den samansetjingsmåten som samsvarar med dialektuttalen». Videre skriver de at sisteleddet bør skrives med liten forbokstav på grunn av leddets appellativiske karakter.

Kartverkets vurdering

I de få skriftlige kildene skrives stedsnavnet i både ett og to ord. I to av høringsuttalelsene ønskes en skrivemåte i ett ord, mens en skrivemåte i to ord ønskes i én uttalelse. Ingen av dem som har uttalt seg har sagt noe nærmere om hva som er den lokale uttalen av navnet. Språkrådet har innhentet uttaleopplysninger fra en lokal grunneier, som forteller at navnet er uttalt med todelt form.

Kartverket fastsetter skrivemåten **Mørke kjerra**, i to ord i samsvar med uttalen. Kun det første leddet i stedsnavnet skal ha stor forbokstav når det andre leddet er et fellesnavn.

Kunngjøring

Kommunen skal sørge for at vedtaket gjøres kjent for de partene i kommunen som har klagerett etter § 12 første ledd i loven, og som ikke er adressater i dette brevet, jf. § 9 i forskrift om stadnamn. Kommunen oppfordres også til å informere innbyggerne i kommunen, f.eks. med notis i ei lokalavis og på nettsidene sine.

Når vedtaket gjelder skrivemåten av bruksnavn, skal kommunen sende melding om vedtaket direkte til eierne av bruket.

Bruksnavn

Vedtak om skrivemåten av gardsnavn skal som hovedregel være retningsgivende for skrivemåten av bruksnavn som er identiske med gardsnavnet, eller der gardsnavnet inngår som en del av bruksnavnet. Men etter § 5 tredje ledd i lov om stadnamn har eieren rett til å fastsette en annen skrivemåte av navn på eget bruk enn den som følger av § 4 første ledd i loven. Forutsetningen er at han/hun kan dokumentere at skrivemåten har vært i offentlig bruk som bruksnavn (på offentlig kart, på skilt, i matrikkelen, skjøte e.l.). I så fall må eieren sende krav om det til Kartverket og legge ved slik dokumentasjon. Klageretten for navnet i andre funksjoner, f.eks. gardsnavnet, faller da bort. Kartverket er formelt vedtaksorgan også for skrivemåten av bruksnavn fastsatt av eieren. Ved eventuelle eierfastsatte skrivemåter skal vedtatt skrivemåte som følger av § 4 første ledd i loven fortsatt være retningsgivende for avledete sekundærnavn.

Bruk av vedtatte skrivemåter

Vi vil minne om reglene i stedsnavnloven om plikt til å bruke vedtatte skrivemåter, jf. § 11, spesielt første setning, som har denne ordlyden: «Når skrivemåten av eit stadnamn er fastsett etter denne lova og ført inn i stadnamnregisteret, skal han brukast av eige tiltak av dei som er nemnde i § 1 tredje ledd.» Det vil si organer for stat, fylkeskommune og kommune samt selskaper som det offentlige eier fullt ut.

Vi presiserer at lov om stadnamn regulerer *offentlig* bruk av stedsnavn. Privatpersoner og bedrifter som ikke er heleide av det offentlige, er derfor ikke pålagt å følge vedtatte skrivemåter.

Når det samme navnet er brukt om ulike navneobjekter på samme sted, skal skrivemåten i primærfunksjonen som hovedregel være retningsgivende for skrivemåten i de andre funksjonene. Dersom dette vedtaket blir stående uten at det blir påklagd, legger vi derfor til grunn at kommunen vedtar samme skrivemåten i ev. adressenavn og adressetilleggsnavn der navnet blir brukt.

Når det er gjort vedtak om adressenavn, adressetilleggsnavn og kretsnavn (grunn-, valg-, skolekrets og kirkesokn), skal den vedtatte skrivemåten legges inn i matrikkelen, og adressenavn i SSR vil bli oppdatert fra matrikkelen. Vedtak om adressenavn skal fortsatt sendes til bl.a. Kartverket, jf. § 9 fjerde ledd i forskrift om stadnamn.

Kartverket fører den vedtatte skrivemåten av bruksnavn i SSR, og skrivemåten hentes inn i matrikkelen derifra.

Klage

Vedtak om skrivemåten kan etter § 12 i lov om stadnamn påklages av dem som etter § 6 bokstav a til c har rett til å ta opp saker om skrivemåten av stedsnavn. Klagefristen er tre uker fra meldinga om vedtaket er kommet fram til mottaker, jf. § 9 i forskrift om stadnamn. Dersom meldinga skjer med offentlig kunngjøring, starter klagefristen fra den dagen vedtaket blir kunngjort første gang. De som har klagerett, har rett til å se saksdokumentene, som er arkivert hos vedtaksorganet. Det er anledning til å søke om utsatt iverksetting av vedtaket til klagefristen er ute eller klagen er avgjort.

En eventuell klage skal sendes til Kartverket med kopi til kommunen. Klagen skal grunngis, og grunngivinga må behandle alle navn eller navneledd klagen gjelder.

Når man tar opp en klagesak, gjelder de samme saksbehandlingsreglene som for navnesaker ellers. Dersom vedtaket blir opprettholdt, sender Kartverket saken videre til klagenemnda for stedsnavnsaker, som er oppnevnt av Kulturdepartementet.

Med vennlig hilsen

Helge Dønvold
seksjonsleder

Christian Mathiesen
saksbehandler stedsnavn

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Lenker: [Lov om stadnamn](#)
[Forskrift om stadnamn](#)
[Utfyllande reglar om skrivemåten av norske stadnamn](#)

Vedlegg: Språkrådets tilråding

Kopi til : Språkrådet
Nye Veier AS